veket. KISZ-aktívák és az Érdekvédelmi bizottságok segítségével kutatják fel az elhagyott, itt-ott még csavargó fiatalokat. A KISZ-tagok segítenek nekik behozni tanulmányi elmaradásukat, vagy segítenek megfelelő munkában elhelyezni őt. Az igazgatási dolgozók és aktívák mellett Ifjú Gárdisták résztvesznek a szórakozóhelyek ellenőrzésében, ahol ellenőrzik az ifjúságvédelmi rendszabályok betartását és a nemkívánatos helyen és időben megtalált fiatalkorúakat szüleikhez kísérik. Ott sikerülnek a legjobban a járási, megyei ifjúsági kulturális találkozók, ahol a művelédésügyi szervek beillesztik terveikbe a KISZ kulturális seregszemlélének terveit és lebonyolításában is együtt végzik a munkát. Az oktatási szervek időnként eredményes értekezletre hívják össze a KISZ szerveivel az iskolák igazgatóit, KISZ tanácsadó tanárait, ahol kialakítják az alkalmas módszereket arra, hogy a tanárok eredményesen segítsék az iskolai KISZ-szervezetek munkáját, azok pedig hatékonyabban segíthessék az iskolai oktató-nevelő munkát.

A KISZ-nek (és nemcsak a KISZ-nek) mint politikai társadalmi tömegszervezetnek a tanácsokkal és szakigazgatási szerveikkel a munkakapcsolata rendkívül változatos, eseti és sok helyen nagyon hiányos vagy egyáltalán nincs. A gyakorlati élet által felvetett szükségesség, a párt politikai útmutatásai, a tudományos elmélet hatására e téren is állandó fejlődés tapasztalható. Éppen e fejlődés meggyorsítása és töretlen vonalának elősegítése érdekében szükség van rá, hogy törvény vagy törvényerejű rendelet rendezze e kérdést. A jogszabály természetesen nem lehet a társadalmi munka fokozásának módja, de éppen a már meglevő és fokozódó társadalmi aktivitást kell hatékonyabban besegíteni az állami munkába, a tanácsok és szerveik felelősségének fokozásával. Nem végezheti ugyanis jól az a szerv feladatát, mely nem ismeri, nem segíti, vagy nem használja fel a területén működő társadalmi szervek munkáját. A megismerés, a segítés és a felhasználás módozatait kell véleményem szerint jogilag rendezni.

Czili Gyula

Goa felszabadításának kérdése

Az indiai félsziget nyugati partvidékén elterülő Goa Portugália legjelentősebb ázsiai birtoka volt. Területe a két másik kis gyarmattal, Damaoval és Diuval együtt 4194 négyzetkilométerre terjedt, kb. 650 000 főnyi lakossággal pedig néhány ezer portugál gyarmati tisztviselő és katona kivételével az indiai népek családjába tartozott. 1961. december 18-án az Indiai Köztársaság csapatai benyomultak Goa, Damao és Diu területére és néhány órai harc után felszabadították népét a 450 esztendős gyarmati rabságból. Ezzel megszűnt a portugál uralom Indiában és a kolonializmus, a gyarmati rendszer újabb súlyos vereséget szenvedett.

Portugália nem nyugodott bele birtokainak elvesztésébe, és még aznap, vagyis december 18-án az ENSZ Biztonsági Tanácsához fordult, kérve, hogy tegyen intézkedéseket az India által elkövetett támadó cselekmény — agresszió — megtorlására. A Biztonsági Tanács nyomban össze is ült és megvitatta a kérdést, határozatot azonban nem hozott. Néhány napig még egymást követték a hivatalos és félhivatalos nyilatkozatok Goa ügyében, amelyek részint India, részint Portugália álláspontját támogatták, de komoly akcióra nem került sor, és az egész kérdés rövidesen lekerült a nemzetközi fórumok napirendjéről.

Nem árt azonban nemzetközi jogi szempontból közelebbről is megvizsgálni a kérdést. A nyugati államok sajtója ugyanis nyílt agresszióval vádolta Indiát, az Alapokmány alapvető rendelkezéseinek megsértésével, és akkor, amikor a Biztonsági Tanács határozathozatal nélkül oszlott szét, nem hiányzottak azok a hangok sem, amelyek az ENSZ nyilvánvaló csődjéről és tehetetlenségéről szóltak.

Mi az igazság ezekben az állításokban?

Az Alapokmány 1. cikke kimondja, miszerint „Az Egyesült Nemzetek célja, hogy fenntartsa a nemzetközi békét és biztonságot és evégből hathatós együttes intézkedéseket tegyen a békét fenyegető cselekmények megelőzésére és megszüntetésére, a támadó cselekményeknek vagy a béke más módon történő megbontásának elnyomására . . .” Az Alapokmány 2. cikkének 3. pontja pedig leszögezi, hogy „A Szervezet összes tagjai kötelesek nemzetközi viszályaikat békés eszközökkel és oly módon rendezni, hogy a nemzetközi béke és biztonság, valamint az igazságosság ne kerüljön veszélybe.” Ugyan-e cikk 4. bekezdése úgy szól, hogy „A Szervezet összes tagjainak nemzetközi érintkezéseik során más állam területi épsége vagy politikai függetlensége ellen irányuló vagy az Egyesült Nemzetek céljaival össze nem férő bármely más módon megnyilvánuló erőszakkal való fenyegetéstől vagy az erőszak alkalmazásától tartózkodniok kell.”

Goa, Damao és Diu — mondják a portugál kolonialisták ügyének védelmezői — mint portugál gyarmatok nem vitásan Portugáliához tartoztak, a portugál állam területének részei voltak, amelyeknek megtámadásától az Alapokmány fent idézett rendelkezései értelmében az Indiai Köztársaságnak mindenképpen tartózkodnia kellett volna. Ha volt India és Portugália között függőben levő vitás kérdés, akkor ezt békés úton kellett volna rendezni, tartózkodva az erőszakkal való fenyegetéstől és még sokkal inkább a fegyveres erőszak alkalmazásától.

Ez az érvelés azonban nem veszi figyelembe az Alapokmány egyéb rendelkezéseit, amelyek a gyarmati rendszerre, elsősorban annak átalakítására, felszámolására vonatkoznak, egyben pedig figyelmen kívül hagyja azt a körülményt, hogy India függetlenné válása óta hasztalanul kísérelte meg számtalan alkalommal a goai kérdés békés rendezését.

Nézzük meg mindenekelőtt az Alapokmánynak a gyarmatokra vonatkozó rendelkezéseit. A már fentebb idézett 1. cikk 2. bekezdése az Egyesült Nemzetek céljai között megnevezi „a nemzetek között a népeket megillető egyenjogúság és önrendelkezési jog elvének tiszteletben tartásán alapuló baráti kapcsolatok” fejlesztését. A népek önrendelkezési joga — mint ismeretes — azt jelenti, hogy minden népnek joga van arra, hogy saját maga válassza meg azt az államot és a kormányformát, gazdasági rendszert stb., amelyben élni kíván. Mindez természetesen nem-

csak az önálló államot alkotó népekre, hanem a gyarmati területek népeire is vonatkozik. A gyarmati területek legfőbb ismérve éppen az, hogy önálló állami szervezettel, politikai önállósággal nem rendelkeznek, hanem az ún. anyaország, helyesebben a gyarmatot elfoglaló kolonialista, imperialista állam uralma alatt állanak, mely nemzetközi síkon egyedül jogosult a képviseletükre.

Ennek az általános elvnek a leszögezése mellett az Alapokmány több, közvetlenül a gyarmati rendszerre vonatkozó szabályt tartalmaz. A 73. cikk szerint „Az Egyesült Nemzeteknek azok a tagjai, amelyek olyan területek igazgatásáért vállalták el vagy készek elvállalni a felelősséget, amely területek népei az önkormányzat teljes mértékét még nem érték el, elismerik a területek lakossága érdekei elsőbbségének elvét. Magasztos megbízatásnak tekintik azt a kötelességüket, hogy a nemzetközi békének és biztonságnak a jelen Alapokmánnyal létesített rendje keretében e területek lakosságának jólétét tőlük telhetően előmozdítsák és ebből a célból" többek között „az egyes területek és népeik különleges viszonyainak és előrehaladottságuk különböző fokának megfelelően kifejlesszék az önkormányzati képességet, vegyék tekintetbe a szóban levő népek politikai törekvéseit és támogassák őket szabad politikai intézményeik fokozatos kifejlesztésében".

Az „önkormányzattal nem rendelkező területek" kifejezés a gyarmatokat jelöli, az e területek igazgatásáért felelős tagállamok pedig a kolonialista hatalmakat. Ez utóbbiak *kötelessége* tehát, hogy a gyarmatok népeit — politikai törekvéseik figyelembevételével — az önkormányzat felé vezessék. Sajnos az Alapokmány XI. fejezete, mely a 73. és a 74. cikkekből áll, nemcsak címében viseli a „nyilatkozat" szót, hanem egészében is deklaratív jellegű. A kolonialista hatalmak a san-franciscoi konferencián mindent elkövettek annak érdekében, hogy e cikkek ne állapítsanak meg számukra olyan konkrét kötelezettségeket, amelyek a kitűzött cél megvalósítását megfelelően biztosíthatták volna. Ne felejtsük el, 1945 tavaszán a gyarmati népek felszabadulási mozgalma még nem rendelkezett olyan átütő erővel, mint ma, és a nemzetközi erőviszonyok is sokkal kedvezőbbek voltak a kolonialista hatalmak számára, mint néhány évvel később. Mindez persze nem jelenti azt, mintha a 73. cikk rendelkezései ne állapítanának meg a tagállamokat terhelő jogi kötelezettségeket, csupán arról van szó, hogy a cikk egyes pontjainak megfogalmazása rendkívül rugalmasan történt, tartalmuk általánosságokban mozog, és ezért igen nehéz megtartásukat kellőképpen ellenőrizni. Az egyetlen kivétel az e) pont, amelynek értelmében a gyarmatokat igazgató államok az ENSZ főtitkárának tájékoztatás céljából — a biztonság és az alkotmányjogi meggondolások által megkívánt határon belül — rendszeres „statisztikai és más technikai természetű tájékoztatást" kell hogy nyújtsanak „azoknak a területeknek gazdasági, szociális és nevelésügyi helyzetére vonatkozóan, amelyekért külön-külön felelősek".

Milyen területekre vonatkoznak a nyilatkozat rendelkezései? Nyilvánvalóan a gyarmatokra. A kolonialista hatalmak gyarmatbirodalmai azonban különböző jogállású területekből tevődtek össze, amelyeknek egységes és precíz jogi meghatározása rendkívül nehéz lett volna. Az ENSZ főtitkára ezért 1946. június 29-i levelében felszólította a Szervezet tagállamait, hogy állítsák össze a joghatóságuk alá tartozó és önkormányzattal nem rendelkező területek jegyzékét. Az ENSZ tagjai ennek a felszólításnak eleget is tettek. A bejelentéseik alapján összeállított jegyzék 74 önkormányzattal nem rendelkező területet sorolt fel. Az összeállítást a Közgyűlés 66 (I) sz. határozatával tudomásul vette és megerősítette.

Spanyolország és Portugália ekkor még nem volt tagja az Egyesült Nemzetek Szervezetének, ezért az említett jegyzék nem tartalmazta a spanyol és a portugál gyarmatok felsorolását, jóllehet az utóbbiak kiterjedése és lélekszáma igen jelentős. A két államot csak 1955-ben — a bandungi konferencia évében — vették fel a Szervezet tagjai közé, tehát akkor, amikor a gyarmati rendszer felbomlása már nagy arányokat öltött és amikor az ENSZ keretén belül is megerősödött az antiimperialista, antikolonialista tábor, mely az Alapokmány deklaratív jellegű rendelkezéseinek tényleges alkalmazását és megfelelő végrehajtását szorgalmazta — egyre erélyesebben és egyre határozottabban. Felvétele időpontjában Portugália tudta már, hogy a gyarmatok komoly politikai tehertételt fognak jelenteni számára a Szervezetben, és ezért úgy próbálta kijátszani az Alapokmány rendelkezéseit, hogy a tények nyilvánvaló semmibevételével kijelentette, miszerint nincsenek gyarmatai. Goa, Angola, Mozambique és a többi tengerentúli terület — mondotta hivatalos delegátusa a Közgyűlés előtt — a portugál anyaország szerves része, és jogilag attól elválaszthatatlan.

Az Alapokmány rendelkezései előírják, hogy a tagállamok nemzetközi kötelezettségeiket kötelelesek jóhiszeműen teljesíteni. Jóhiszeműen azonban senki sem állíthatja azt, hogy Portugáliának nincsenek gyarmatai, ha egyszer Afrikában és Ázsiában jelentős területek állanak uralma alatt, amelyeket gyarmati módszerekkel igazgatnak, és ahol a jól ismert gyarmati állapotok uralkodnak. A kötelezettségek jóhiszemű teljesítésének szabályán tehát Portugália éppúgy túltette magát, mint ahogyan megszegte az Alapokmány 73. cikkében foglalt rendelkezéseket. Ez a tény annyira nyilvánvaló, annyira szembeszökő volt, hogy a portugál érvelés nem sok hitelre talált a Szervezet tagjai előtt, és a Közgyűlés különböző ülésszakain ismételten felszólította Portugáliát arra, hogy tegyen eleget a 73. cikk e) pontjából folyó kötelezettségeinek. Jelentse be gyarmati területeit és tájékoztassa a főtitkárt ezek gazdasági, szociális és kulturális helyzetéről. A portugál kormányzat hajthatatlan maradt, de álláspontjának nyilvánvaló tarthatatlansága miatt még a rugalmasabb és ésszerűbb politikát folytató kolonialista hatalmak — egyébként Portugáliának NATO-beli szövetségesei — sem merték azt nyíltan támogatni. Ennek következtében Portugália az Egyesült Nemzetek Szervezetében szinte teljesen elszigetelődött, és amikor Angolában kirobbant a bennszülött lakosság szabadságharca, az Amerikai Egyesült Államok is az angolai kérdés

napirendre tűzése mellett szavazott.

A portugál kormányzat makacs hallgatása ellenére a gyarmatain uralkodó állapotok egyre szélesebb körben váltak ismertté. Gazdasági fejlődésük messze elmaradt az angol, francia stb. birtokok előrehaladása mögött, a lakosság társadalmi szempontból a legkezdetlegesebb viszonyok között, a kényszermunka és a burkolt rabszolgaság béklyóiban sínylődött. Kulturális vonalon teljes elmaradottság, szinte száz százalékos analfabetizmus jellemezte a helyzetet. Az angolai szabadságharc fellobbanása leleplezte a kizsákmányolt bennszülött lakosság és a kolonialista körök közötti éles ellentéteket, a portugál katonaság megtorló hadjáratai pedig az egész világ közvéleményét egységesen felháborították. Általánossá vált az a meggyőződés, hogy az ENSZ-nek hatékony lépéseket kell tennie annak érdekében, hogy a portugál gyarmatokon is érvényesüljenek az Alapokmány rendelkezései és hogy ott is megindulhon a Nyilatkozatban körvonalazott fejlődés. 1960. december 15-én hozott 1542 (XV). sz. határozatában a Közgyűlés felsorolta azokat a portugál gyarmatokat, amelyek az Alapokmány 73. cikkének rendelkezései értelmében vett „önkormányzattal nem rendelkező területek", és amelyeknek helyzetére vonatkozólag a portugál kormánytól tájékoztató adatokat kért a fejlődés ellenőrzése érdekében.[1]

Ezek közé tartozott Goa is, a goai kérdés azonban sokkal régibb keletű. Amikor 1947-ben India elnyerte teljes függetlenségét és a Commonwealth of Nations szuverén tagjává vált, lépéseket tett az iránt, hogy a területén levő francia és portugál gyarmatokat felszámolja és békés úton egyesítse őket az Indiai Köztársasággal. A francia kormánnyal folytatott tárgyalások eredményre is vezettek, Portugália azonban a legmerevebben elzárkózott a tárgyalásoknak még a gondolatától is. Békés megegyezés helyett növelte a birtokain állomásozó csapatainak létszámát és börtönbe vetette mindazokat, akik az Indiával való egyesülés mellett emeltek szót. Hogy a további tárgyalásoknak a lehetőségét is kizárja, 1951-ben Goát a portugál anyaország tartományának nyilvánította. 1954—55 folyamán indiai hazafiak több békés tüntető menetet indítottak Goa felszabadításáért. A portugál katonaság fegyverhez nyúlt és a békés felvonulók közül többen holtan maradtak a helyszínen. A helyzet elmérgesedésének jeleként India és Portugália között megszünt a diplomáciai viszony és több határincidensre került sor. 1961. november 24-én portugál katonák tüzet nyitottak indiai hajókra és halászbárkákra. December 7-én Nehru a parlamentben mondott beszédében kijelentette, hogy India nem tűrheti tovább a goai kérdés megoldatlanságát. Ugyanaznap újabb határincidensről számoltak be a jelentések. Az indiai kormány számára, mely 15 év alatt a békés megegyezés minden lehetőségét kimerítette, végül egyetlen megoldás maradt. Kénytelen volt fegyverhez fordulni és december 18-án néhány óra alatt felszámolta Goa, valamint Diu és Damao területén a portugál katonaság ellenállását.

Ilyen előzmények után vádolta Portugália agresszióval Indiát. Az Egyesült Nemzetek Alapokmányára hivatkozott, olyan nemzetközi szerződésre, amelynek rendelkezéseit — mint látjuk — ismételten és következetesen megszegte, sőt semmibe vette. Az Alapokmánynak az a szabálya, hogy a tagállamok kötelesek nemzetközi viszályaikat békés eszközökkel és olyan módon rendezni, hogy a nemzetközi béke és biztonság, valamint az igazságosság ne kerüljön veszélybe (2. cikk 3. pont), nemcsak Indiára, hanem Portugáliára is vonatkozik. Portugália az Alapokmánnyal ellentétes gyarmati politikájával saját maga veszélyeztette a nemzetközi békét és biztonságot és ezzel elvesztette azt a jogát, hogy az Alapokmány rendelkezéseire hivatkozzék. Nem lehet ugyanazt a nemzetközi egyezményt állandóan megszegni és ugyanakkor rendelkezései alapján jogcímet támasztani.

De vajon valóban agressziót követett-e el India akkor, amidőn Goa felszabadítása érdekében erőszakhoz folyamodott? Goa, Damao és Diu India területén fekszik, lakosságuk az indiai népek családjába tartozik, azokhoz ezernyi gazdasági, kulturális és egyéb szál fűzi. Megszállásukkal először is Portugália követett el agressziót India ellen, amelyet nem tehet semmivé az a körülmény, hogy ez a megszállás 450 éven át tartott. Ex injuria jus non oritur, a jogtalanságból nem eredhet jog, és hogy a gyarmatosításra ma már nem lehet jogcímet építeni, azt éppen az Egyesült Nemzetek Közgyűlése állapította meg ritka egyöntetűséggel. Az 1960. december 14-én 89 igenlő szavazattal 9 állam tartózkodása mellett elfogadott 1514 (XV). sz. közgyűlési határozat leszögezte, hogy „1. A népeknek idegen elnyomás, uralom és kizsákmányolás alá vetése az alapvető emberi jogok tagadását jelenti, ellentétben áll az Egyesült Nemzetek Alapokmányával és a világbéke, valamint a nemzetközi együttműködésnek egyik akadálya." Ugyane határozat 5. pontja kimondotta, miszerint „Azonnali lépéseket kell tenni, hogy a gyámsági és az önkormányzattal nem rendelkező területeken és minden más területen, amely még nem érte el a függetlenséget, minden hatalmat e területek népeinek adjanak át minden feltétel vagy fenntartás nélkül, szabadon kinyilvánított akaratukkal és óhajtásukkal összhangban, minden fajra, vallásra vagy színre való megkülönböztetés nélkül, hogy lehetővé tegyék számukra a teljes függetlenség és szabadság élvezetét." India lépése Goa felszabadítására ilyen azonnali, bár nem a Szervezet által kezdeményezett, hanem egyénileg foganatosított intézkedés volt, amely azonban joggal támaszkodhatott az ENSZ Alapokmányára és az említett határozatra is.

Az egész kérdés megítélése szempontjából azonban figyelembe kell vennünk e határozat 6. pontját is, mely a következőket mondja: „Bármely kísérlet, mely egy ország nemzeti egységének és területi integritásának részleges vagy teljes feldarabolására törekszik, nem egyeztethető össze az Egyesült Nemzetek Alapokmányának céljaival és elveivel." Bármit mondjanak a portugál alkotmányjogászok, Goa, Damao és Diu nyilvánvalóan nem lehet a tőle több

[1] Ezek a következők voltak: Zöldfoki szigetcsoport, Portugál Guinea, Sao Tomé és tartozékai, Sao Joao Batista de Ajuda, Angola, Mozambique, Goa és tartozékai, Macao és Timor.

ezer kilométer távolságban levő Portugália integráns része, hanem a vele közvetlenül összefüggő Indiáé, és lakói nem portugálok, hanem indiaiak. Goának portugál uralom alatt való megtartását nem a portugál integritás megőrzésének kell tekintenünk, hanem az — éppen ellenkezőleg — India területének csorbítását és nemzeti egységének megosztását jelentené.

Mindezeket tekintetbe véve nem meglepő, hogy Portugália az Egyesült Nemzetek támogatásának megszerzésére irányuló kísérletével csúfos kudarcot vallott. Igaz ugyan, hogy a Biztonsági Tanács összeült a kérdés megvitatására, és igaz az is, hogy a Tanácsban helyet foglaló NATO hatalmak delegátusainak felszólalásai — így Stevenson amerikai kiküldött beszéde is — általában a portugál kolonialisták érdekeit szolgálták. A Tanács elé két javaslatot terjesztettek. Az egyik — az USA, Nagy-Britannia, Franciaország és Törökország határozati javaslata — felszólította az érdekelt feleket az ellenségeskedések azonnali megszüntetésére, felkérte az Indiai Köztársaság kormányát, hogy csapatait vonja ki Goa területéről, és békés tárgyalások megkezdését sürgette. A másik határozat-tervezet, amelyet Ceylon, Libéria és Egyiptom dolgozott ki, a portugál panasz visszautasítását és a kolonialista politika elítélését tartalmazta. A szavazás alkalmával az első javaslatra 7 szavazat esett, de miután a Szovjetunió, mint az öt nagyhatalomnak — a Biztonsági Tanács állandó tagjainak — egyike, ellene foglalt állást, a javaslatot elvetettnek kellett tekinteni. A második tervezet, amelyet a Szovjetunió támogatott, 4 szavazatot kapott, ezt tehát szintén elvetették. Így azután a Biztonsági Tanács ülése határozathozatal nélkül oszlott szét. A Tanács nem foglalt állást a goai kérdésben, Portugália pedig nem is próbálkozott azzal, hogy ügyét a Közgyűlés elé vigye, mert tudta, hogy a Közgyűlésben a NATO-hatalmak ellenére is minden bizonnyal törpe kisebbségben maradt volna álláspontjával.

Ha tehát Goa felszabadításának körülményeit megfelelő megvilágításba helyezzük és ha az Alapokmány szellemét, és a rendelkezései közti összefüggéseket kellő figyelemben részesítjük, nyilvánvalóvá válik, hogy a goai kérdés megoldása nem a nemzetközi jog szabályainak megsértését, az Egyesült Nemzetek Szervezetének csődjét jelenti, hanem éppen ellenkezőleg, a nemzetközi jog érvényesülését. Ez a jog természetesen nem azonos azzal, amelynek védelme alatt a kolonialista hatalmak az elmúlt évszázad folyamán tetszésük szerint osztották fel egymás között Afrika és Ázsia térségeit, hanem az utóbbi évek nagy társadalmi-gazdasági változásainak megfelelően átalakult és megújhodott jogrendszer, amelynek a békés egymás mellett élés biztosításán túl egyik fő feladata a gyarmati rendszer teljes felszámolásának előmozdítása. Az Alapokmány 73. és 74. cikkében foglalt deklaráció — az önkormányzattal nem rendelkező területekre vonatkozó nyilatkozat — 1945 óta reális tartalmat, konkrét értelmet kapott, és ezt — a függetlenné vált gyarmati területek hosszú sora mellett — éppen a goai kérdés megoldása bizonyítja.

Herczegh Géza

Az európai szocialista államok jogalkotása

Csehszlovákia

Csehszlovákia jogszabályalkotási tevékenységében az 1961. év II. felében messzemenően az *igazságügyi vonatkozású törvények* állnak előtérben. Ezek közül sorrendben elsőként *a bírósági szervezeti törvényt* (62/1961) bocsátották ki. A törvény első fejezete a bíróságok rendszerével és fő szervezeti és működési elveivel foglalkozik, majd a második fejezet részletesen szabályozza az egyes bíróságok felépítését. Eszerint vannak *helyi népbíróságok*, amelyek hatáskörét külön törvény állapítja meg, *járásbíróságok*, amelyek elsőfokú bíróságként járnak el mindazokban az ügyekben, amelyekre vonatkozóan a törvény nem állapítja meg más bíróság hatáskörét, *kerületi bíróságok*, amelyek szintén eljárhatnak elsőfokú bíróságként külön a törvény által megállapított esetekben, valamint a Legfelső Bíróság által elébe utalt ügyekben, *katonai bíróságok* a fegyveres testületek tagjaira kiterjedő jogkörrel, mint a *körzeti katonai bíróságok* és mint a *katonai felső bíróságok* és a *Legfelső Bíróság*. A törvény harmadik fejezete a bírák választását, a negyedik a bírák jogállását, az ötödik az igazságügyminisztérium bírósági felügyeleti jogkörét szabályozza. Ezzel a törvénnyel egyidőben jelent meg külön jogszabályként a *járásbíróságok bíráinak választási szabályzata.* (63/1961. sz. korm. rend.); és a *bírói funkciót foglalkozásuk mellett ellátó személyek illetményeiről* szóló hirdetmény (64/1961. sz. igazságügyminisztériumi hird.).

A törvénykezési szervezetet érintő jogszabály a *hivatásos bírák fegyelmi felelősségéről* szóló törvény (142/1961), amely a bírákat illetően a fegyelmi jog anyagi és eljárási kérdéseit egyaránt felöleli.

Szervezeti kérdések rendezését tartalmazza a 86/1961. sz. tvr. a *Csehszlovák Szocialista Köztársaság Állami Döntőbíróságának a kormányelnöki hivatalhoz csatolásáról,* amely megállapítja az egyes döntőbírósági szerveket.

Az igazságügyi törvények sorában nagy jelentőségű az új *büntető törvénykönyv* (140/1961) és *bünbüntető perrendtartás* (141/1961) kibocsátása.

Az új büntető törvénykönyv mindenekelőtt szűkíti a büntetőjogi felelősséget az olyan cselekményeknél, amelyek a társadalom és az állam szempontjából nem túl veszélyesek és amelyekkel szemben hatékonyan lehet fellépni a társadalmi ráhatás, a fegyelmi és igazgatási jog eszközeivel. A büntető igazságszolgáltatás egyre inkább előtérbe lépő nevelő funkciója különösen a büntetésekről és büntető szankciókról szóló rendelkezésekben jut kifejezésre. A szocialista társadalmi viszonyok védelmét és megszilárdítását pedig az által segíti elő, hogy erősíti és differenciálja a bűnözés új formával szembeni védelmet.

A büntetőtörvénykönyv két fő részre oszlik. Az *általános rész* szabályozza a büntetőjogi felelősség alapkérdéseit (bűncselekmény, bűnösség, előkészületi cselekmény, kísérlet, társtettesség, felbújtás, bűnsegély, beszámíthatóság, jogos